

БЕЗПЕКОВИЙ СЕКТОР ДЕРЖАВИ

УДК 351.741 (477)

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.30.22>

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ізбаш Катерина Сергіївна,
orcid.org/0000-0002-1855-1383
кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Статтю присвячено дослідженню принципів взаємодії Національної поліції з громадськістю в правоохоронній діяльності. Доведено, що позитивним критерієм оцінки діяльності поліції у всіх сферах суспільних відносин є ефективне забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а якісне правове регулювання та практичне функціонування інституту участі населення в правоохоронній діяльності є важливим інструментом, який здатний реально й ефективно впливати на рівень правопорушень та стан забезпечення публічного порядку в Україні.

Аргументовано, що взаємодія Національної поліції з громадськістю є одним із напрямів у діяльності органів та підрозділів Національної поліції України, який отримав своє законодавче закріплення. Проаналізовано нормативно-правову основу взаємодії Національної поліції України з громадськістю та населенням.

Досліджено загальні та спеціальні принципи взаємодії поліції та громадськості. Звернено увагу, що взаємодія поліції та громадськості відбувається шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Визначено, що поліція у своїй діяльності здійснює правове виховання громадян, пропagaє правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності.

Проаналізовано діяльність сумісних проєктів: «Ластівка» (започатковано громадською організацією «Фонд довіри» за сприяння Програми розвитку ООН), «Безпечний будинок»; «Шкільний офіцер поліції»; «Поліна» та «Сусідська варта».

Доведено, що застосування поліцією сучасних методів у співпраці з громадськістю спрямовано на виявлення причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень, з метою підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності. Обґрунтовано, що принципи взаємодії базуються на засадах довіри, прозорості, взаємодопомоги в боротьбі зі злочинністю та адміністративними правопорушеннями, охороні правопорядку.

Обґрунтовано, що взаємодія поліції з громадськістю є вагомим важелем з підтримання публічної безпеки в суспільстві, а координація надає взаємовідносинам поліції

і громадян стійкого цілеспрямованого характеру, забезпечує оптимальний розподіл функцій щодо здійснення правоохоронної діяльності, єдність стратегічних та тактичних дій.

Ключові слова: закон, принципи, взаємодія, рівень довіри, Національна поліція, громадськість, населення.

PRINCIPLES OF THE NATIONAL POLICE INTERACTION WITH THE PUBLIC IN LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES

Izbash Kateryna Serhiivna,
orcid.org/0000-0002-1855-1383
Candidate of Law, Associate Professor,
Senior Researcher at the Department
of Organization
of Scientific Work (Odesa State University
of Internal Affairs, Odesa, Ukraine)

The article is devoted to the study of the principles of the National Police interaction with the public in law enforcement activities. It has been proven that a positive criterion for evaluating police activity in all spheres of social relations is the effective provision of human and citizen rights and freedoms, and high-quality legal regulation and the practical functioning of the institution of public participation in law enforcement activities is an important tool that can really and effectively influence the level of crimes and the state of ensuring public order in Ukraine.

It is argued that the National Police interaction with the public is one of the directions in the activities of the bodies and units of the National Police of Ukraine, which has received its legislative confirmation. The regulatory and legal basis of the interaction of the National Police of Ukraine with the public and the population is analyzed.

The general and special principles of interaction between the police and the public have been studied. Attention was drawn to the fact that the interaction between the police and the public takes place through the preparation and implementation of joint projects, programs and activities to meet the needs of the population and improve the effectiveness of the police in performing the tasks assigned to it. It was determined that the police, in its activities, carries out legal education of citizens, promotes legal knowledge in educational institutions, mass media and publishing activities.

The activities of joint projects were analyzed: «Swallow» (initiated by the non-governmental organization «Trust Fund» with the assistance of the UN Development Program), «Safe House»; «School Police Officer»; «Polina» and «Neighborhood Watch».

It has been proven that the use of modern methods by the Police in cooperation with the public is aimed at identifying the causes and conditions that contribute to the commission of offenses in order to increase the effectiveness and efficiency of such activities. We substantiated that the principles of cooperation are based on the principles of trust, transparency, mutual assistance in the fight against crime and administrative offenses, protection of law and order.

It is substantiated that the interaction of the police with the public is an important lever for maintaining public safety in society, and coordination gives the relationship between the police and citizens a stable purposeful character, ensures the optimal distribution of functions for the implementation of law enforcement activities, the unity of strategic and tactical actions.

Key words: law, principles, interaction, level of trust, National Police, public, population.

Постановка проблеми та її актуальність. Проведена реформа правоохоронної системи сприяла створенню нового органу – Національної поліції України, яка, посідаючи серед державних органів одне з головних місць, реалізує правоохоронну функцію та виконує завдання щодо захисту прав і свобод громадян. В умовах сьогодення Національна поліція України функціонує в досить складних умовах, що значно впливає на ефективність її роботи.

Позитивним критерієм оцінки діяльності поліції у всіх сферах суспільних відносин є ефективне забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Якісне правове регулювання та практичне функціонування інституту участі населення в правоохоронній діяльності є важливим інструментом, який здатний реально й ефективно впливати на рівень правопорушень та стан забезпечення публічного порядку в Україні.

Актуальність досліджуваного питання обумовлена важливістю визначення основних принципів взаємодії Національної поліції України з громадськістю, оскільки від правильності застосування кожного принципу залежить ефективність усієї системи поліції, рівень довіри населення до їх практичної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принципи взаємодії поліції та громадськості досліджували такі українські вчені-адміністративісти, як: В. В. Аброськін, В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, А. М. Клочко, В. В. Конопльов, А. Т. Комзюк, О. М. Коропатов, А. М. Куліш, М. І. Логвиненко, С. В. Медведенко, О. М. Музичук, В. П. Петков, О. Ю. Синявська, М. М. Тищенко, С. О. Шатрава, Х. П. Ярмачі, О. Н. Ярмиш та ін.

Проте, принципи взаємодії Національної поліції України з громадськістю досліджені сучасними науковцями фрагментарно й потребують подальшого вивчення.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових поглядів, чинного законодавства України дослідити принципи взаємодії Національної поліції з громадськістю в правоохоронній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Для ґрунтовного дослідження звернемося до генези поняття «принцип». Юридична енциклопедія вказує, що «принцип» походить від французького «*principe*», від латинського «*principium*» – початок, основа та означає основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації [22, с. 436].

Сучасна правова енциклопедія дає визначення, що принципи права – це закріплені в праві головні ідеї, вихідні начала або основи функціонування, що характеризують його зміст, головне призначення права, обумовлені загальними закономірностями розвитку суспільства [19, с. 342]. Велика українська юридична енциклопедія вказує, що принципами адміністративного права є основні універсальні положення, які покладені в основу галузі та є підставою для формування і функціонування її системи та змісту і слугують засадами для регулювання адміністративних правовідносин [10, с. 581]. Важливість принципів адміністративного права полягає в тому, що вони створюють передумови для формування й розвитку сучасної адміністративно-правової науки, ефективної правотворчості та дієвого правозастосування. Принципи є первинним явищем, на підставі якого розгортається науковий та нормотворчий процес [11, с. 587].

Провідними вченими-адміністративістами, такими як: В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. В. Галуцько, Т. О. Коломєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, Миколенко, приділено значну увагу вивченню принципів адміністративного права. Однак, незважаючи на активне використання в сучасному науковому та правовому дискурсі принципів, серед

науковців немає єдиної думки щодо визначення його поняття. Сучасний науковець В. К. Колпаков стверджує, що принципи – це науково обґрунтовані та практично закріплені у відповідних термінологічних категоріях позитивні закономірності [14, с. 479].

На думку Ю. П. Битяка, принципи адміністративного права визначено як вихідні, об'єктивно зумовлені основоположні засади, відповідно до яких формується і функціонує система та зміст цієї галузі права [6, с. 236]. В свою чергу науковець В. В. Галуцько зазначає, що принципи адміністративного права – це основні вихідні, об'єктивно зумовлені засади, на яких базується діяльність суб'єктів адміністративного права, забезпечуються права та свободи людини і громадянина, нормальне функціонування громадського суспільства і держави [7, с. 472].

Науковець Т. О. Коломоєць в академічному курсі «Адміністративне право України» визначає принципи адміністративного права як основоположні наукові ідеї, об'єктивно обумовлені та стабільні, відповідно до яких сформована вся система адміністративного права, які характеризують зміст адміністративного права, відображають закономірності його розвитку і визначають напрями адміністративно-правового регулювання суспільних відносин [13, с. 384].

Отже, вчені, досліджуючи поняття принципів адміністративного права, єдині в тому, що принципи адміністративного права мають такі ознаки: по-перше, вони визначені як основні засади, закономірності, вимоги, положення, ідеї, що характеризують зміст адміністративного права; по-друге, відповідно до цих принципів формується й функціонує система та зміст цієї галузі права; по-третє, визначають напрями та механізми адміністративно-правового регулювання суспільних відносин; по-четверте, складають основу для закріплення адміністративно-правових норм та виступають орієнтирами розвитку адміністративного права; по-п'яте, на цих принципах базується адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації з метою забезпечення прав і свобод та законних інтересів осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави; по-шосте, викликають формування нових інститутів.

Погоджуємося з думкою Г. Шевчука, що реалізація завдань Національної поліції в Україні означає, що поліцейська діяльність відбувається на основі закріплених у чинному законодавстві принципів з урахуванням сучасних тенденцій європейської інтеграції. Принципи як керівні ідеї, що покладені в основу функціонування кожного органу та підрозділу поліції, покликані сприяти подальшій розбудові поліції як інституту європейського зразка. Своєю чергою завдання поліції визначають засоби здійснення поліцейської діяльності, що базуються на відповідних принципах [20, с. 122].

Здійснивши аналіз наукової літератури та чинного законодавства, нормами якого урегульовано питання взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності, можна виділити ряд принципів, на яких вона ґрунтується, а саме: загальні та спеціальні принципи.

До загальних принципів взаємодії Національної поліції України з громадськістю необхідно віднести: верховенство права, дотримання прав і свобод, законності, розумності і необхідності, відкритості та прозорості.

До спеціальних – принцип безперервності взаємодії, єдиноначальності, політичної нейтральності, взаємодії поліції з населенням.

Розглянемо більш детально загальні принципи. Принцип верховенства права засвідчує, що взаємодія Національної поліції України з громадськістю здійснюється відповідно до чинного законодавства і регламентується нормативно-правовими актами, які приймаються відповідно до Конституції України та відповідають їй (ст. 8 Конституції України). Вказаний принцип отримав своє нормативне закріплення в Законі України «Про Національну поліцію» (ст. 6) та Законі України «Про громадські об'єднання» [4; 2].

В Законі України «Про Національну поліцію» вказано, що поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [4].

Принцип дотримання прав і свобод впливає із розділу II Конституції України, який передбачає, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості, не має привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Тому до завдань поліції відноситься охорона прав і свобод людини, а також надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Принцип законності вказує, що Національна поліція при взаємодії з громадськістю повинна неухильно дотримуватися приписів норм права, закріплених у Конституції України та нормативно-правових актах, що регламентують її діяльність. Національна поліція забезпечує реалізацію правоохоронної функції держави, охороняє та захищає права громадян, запобігає злочинності, забезпечує правопорядок та дотримання інтересів суспільства.

Принцип відкритості та прозорості надає право кожній людині та громадянину доступу до публічної інформації, яке гарантовано статтями 34, 50 Конституції України, Законом України «Про доступ до публічної інформації» [1; 2; 3]. Публічна інформаційна діяльність поліції спрямована на відкриту оцінку громадян її реальної роботи та покращення партнерських відносин між ними. Взаємодія поліції з населенням передбачає налагодження довірливих стосунків з населенням шляхом партнерства та діалогу. Національна поліція України має систематично інформувати громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень [4].

Принцип рівності означає, що Національна поліція з однієї сторони, а громадськість з іншої сторони взаємодіють на умовах рівноправності сторін.

Розглянемо спеціальні принципи. Серед них принцип безперервності взаємодії поліції та громадськості. На практиці цей принцип відбувається безперервно на постійній основі, за відповідною програмою або концепцією взаємодії тощо. Наприклад, спільне патрулювання, нагляд за територією і вчасне інформування патрульних про вчинення правопорушення та запобігання його вчиненню.

Принцип єдиноначальності означає, що поліцейські приймають рішення протягом розумного періоду часу. Цей принцип включає в себе такі елементи як оперативність, безпосередність та персональність у прийнятті управлінських рішень.

Принцип взаємодії поліції з населенням вказує, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [8, с. 117].

Сучасний науковець Сокурєнко В. В. до спеціальних принципів відносить принципи побудови системи взаємодії та принципи здійснення процесу взаємодії. До принципів системи взаємодії відносить наступні: спільності інтересів, функціональності, нормованості, спеціалізованості. До принципів здійснення процесу взаємодії – безперервності, скоординованості дій, маневреності, відповідальності за виконання зобов'язань під час взаємодії, заохочення, цілеспрямованості, свободи обговорення

проблем, які мають взаємний інтерес, поваги позицій і точок зору суб'єктів взаємодії тощо [5; 365–366]. Однак, зазначений перелік принципів взаємодії поліції і громадськості не є вичерпним. Його зміст може бути розширений шляхом деталізації або звужений шляхом узагальнення.

Наведені принципи взаємодії поліції і громадськості взаємодоповнюють один одного та відображають сутність взаємодії, є спрямовуваними орієнтирами для її учасників. Ці принципи взаємодії базуються на засадах довіри, прозорості, взаємодопомоги в боротьбі зі злочинністю та адміністративними правопорушеннями, охороні правопорядку.

Одним із важливих пріоритетів у напрямі активізації участі громадян у процесі реалізації правоохоронної функції держави є оцінка рівня довіри населення до поліції. Тобто йдеться про так звану концепцію «Community Policing», де поліція та громада спільно вирішують нагальні питання місцевого рівня [21]. Ще одним прикладом взаємодії органів поліції з населенням є проєкт «Ластівка», що був започаткований громадською організацією «Фонд довіри» за сприяння Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй. У рамках даного проєкту підготовлено перших в Україні оперуповноважених, слідчих, дільничних офіцерів поліції та інспекторів ювенальної превенції зі знанням мови жестів і дактилю. Завдяки цьому забезпечено надання повноцінної допомоги людям з вадами слуху. Особливої уваги заслуговують такі сумісні проєкти Національної поліції України та громадськості, як: інноваційний проєкт «Безпечний будинок»; проєкт «Шкільний офіцер поліції» [15, с. 56, с. 124]; пілотний проєкт «Поліна»; проєкт «Сусідська варта»; групи порозуміння [16; 17; 18]. Досить важливим для створення безпечного середовища для дітей, вільного від булінгу, наркотиків і насильства, став проєкт «Вихователь безпеки», який започатковано у листопаді 2021 року в Україні за ініціатииви Президента України [9]. Діяльність Національної поліції та громадськості щодо реалізації спільних пілотних проєктів спрямована на забезпечення захисту прав і свобод громадян, що є запорукою довіри населення до поліції [12, с. 245]. Таким чином, на даному етапі взаємодії має здійснюватися безперервне неупереджене оцінювання громадськістю якості діяльності поліції щодо створення безпечних умов для громадян.

Отже, взаємодія поліції з громадськістю має стати вагомим важелем з підтримання публічної безпеки в суспільстві, а координація надасть взаємовідносинам поліції і громадян стійкого цілеспрямованого характеру, забезпечить оптимальний розподіл функцій щодо здійснення правоохоронної діяльності, єдність стратегічних та тактичних дій.

Висновки. Таким чином, реалізація та додержання принципів взаємодії між поліцією та громадянським суспільством сприятиме: проведенню активної профілактичної, виховної, просвітницької роботи серед різних верств населення з метою запобігання злочинності, формування в громадян відчуття особистої причетності до правового порядку в суспільстві; об'єктивному інформуванню населення про діяльність поліції через ЗМІ; створенню позитивного іміджу поліції шляхом підвищення рівня професійної компетентності та покращенню результатів її діяльності; підвищенню авторитету й довіри населення до поліції; покращанню стану комунікативної та загальної культури працівників поліції; забезпеченню безпосереднього діалогу між поліцією та населенням (громадськими об'єднаннями, профспілками, асоціаціями, організаціями, підприємствами) на конкретній території.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-ВР> (дата звернення: 17.07.2023).
2. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 бер. 2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 17.07.2023).

3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січн. 2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 17.07.2023).
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липн. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.07.2023).
5. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. В.В. Сокурєнко. Харків : ХНУВС, 2017. 432 с.
6. Адміністративне право України : підручник / Битяк Ю.П. та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.
7. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Вид. 4-те. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
8. Бубнова І.О., Коропатов О.М. Співпраця поліції та населення України: питання сучасності : зб. матеріалів доп. учасн. VI Міжнар. наук.-практ. інтернет конф.: *Стан та перспективи розвитку адміністративного права в Україні* / Одес. держ. унів. внутр. справ. Одеса : ОДУВС, 2019. С. 117–118.
9. В Україні стартував пілотний проєкт «Вихователь безпеки». *Портал МВС* : веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/v-ukrayini-startuvav-pilotnii-projekt-vihovatel-bezpeki> (дата звернення 17.07.2023).
10. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 5. Адміністративне право / гол. ред. Ю.П. Битяк. Харків : Право, 2020. 960 с.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ : ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
12. Ізбаш К.С., Домброван Н.В. Нормативно-правове забезпечення взаємодії Національної поліції України з громадськістю та населенням на засадах партнерства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 241–246.
13. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 567 с.
14. Курс адміністративного права України : підручник / Колпаков В.К. та ін.; за ред. В.В. Коваленка. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
15. Медведенко С.В. Адміністративно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності : дис. ... докт. філос. Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2020. 283 с.
16. Міністерство внутрішніх справ відкрило у месенджері Telegram чат-бот, який допомагає запобігати домашньому насильству. *Портал Ukrinform.ua* : <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3002636-mvs-zapustilo-u-telegram-catbot-dla-protidii-domasnomu-nasilstvu.html> (дата звернення 17.07.2023).
17. Особистий план безпеки. *Портал Rozirvykolo.org* : <https://rozirvykolo.org/osobistij-plan-bezpeki/>. (дата звернення 17.07.2023).
18. Поліція поширює проєкт протидії домашньому насильству «Поліна» на всю Україну – Клименко. *Radiosvoboda.org* : веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-policija-poshyriye-proekt-protydii-domashniomu-nasylstvu-na-vsiu-ukrainu-klymenko/30204166.html> (дата звернення: 17.07.2023).
19. Сучасна правова енциклопедія / Зайчук О.В. та ін.; за ред. О.В. Зайчука. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 408 с.
20. Шевчук Г. Принципи та завдання діяльності національної поліції України. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 7. С. 120–124. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313.2019.7.21>.
21. Що таке Community Policing. *Безпека у громаді* : веб-сайт. URL: <https://cop.org.ua/ua/community-policing/shcho-take-community-policing> (дата звернення 17.07.2023).
22. Юридична енциклопедія : у 6 т. / гол. ред. Ю.С. Шемчушенко. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2004. Т. 6. 768 с.